

Hodnocení bakalářské práce

Posudek oponenta práce

Jméno autora: Eliška Soukupová

Název práce: Čeští „polárníci“: Antropologie turismu na Svalbardu v kontextu globalizace

Oponent práce: Mgr. Luděk Jirka, Ph.D.

Téma a cíl práce: Bakalářská práce se je lokalizována na souostroví Špicberky (Svalbard) a zabývá se působením turismu na tomto - na první pohled opuštěném - území. Autorka práce vychází z antropologie turismu a snaží se na základě terénního výzkumu na Špicberkách (Svalbardu) poukázat na vliv turismu na místní komunitu, na místní faunu a floru a obecně na zdánlivě nehostinné arktické prostředí. Práce má teoretické ambice a uvádí terénní výzkum, ale zároveň je (přinejmenším ve své první části) velmi popisná.

Zaměření práce: Špicberky (Svalbard), antropologie turismu

Jazyková a stylistická úroveň práce: Po jazykové i stylistické stránce je práce zpracována na výborné úrovni. Gramatické chyby práce takřka neobsahuje.

Rozsah práce: V mezích středního rozsahu, 59 stran včetně stran a příloha.

Použitá literatura: Bakalářská práce pracuje s fundovanými zdroji, ale bohužel se autorka až příliš často zaměřuje na internetové zdroje. Je to do jisté míry pochopitelné, protože ohledně Špicberk (Svalbardu) zřejmě neexistuje relevantní česky nebo anglicky psaná literatura. Celkově je text založen na 36 zdrojích a z toho je bohužel celých 24 zdrojů internetových (jeden odkaz je navíc na youtube). Jeden ze zdrojů by však mohl být zařaditelný do tištěných (článek z periodika Sociální studia). *Nadmíra internetových zdrojů je veliký problém a autorka by to měla vysvětlit během obhajoby.*

Formální stránka práce: Po formální stránce je práce včetně poznámkového aparátu zpracována požadovaným způsobem.

Celkové hodnocení a kritické poznámky:

V první řadě musím podotknout, že jsem velice rád, že autorka za účelem sběru dat pro bakalářskou práci provedla terénní výzkum mimo hranice České republiky. Nebál bych se ani použít slova, že v rámci Katedry kulturních a náboženských studií se jedná o průkopnickou práci vzhledem k zahraničnímu terénnímu výzkumu.

Bakalářská práce si vytkla za cíl analyzovat dopad turismu na souostroví Špicberky (Svalbardu) a to i díky teoretickému ukotvení práce v antropologii turismu. Práce se snaží poukázat na skutečnost, že turismus nevede k pečlivému poznání dané lokality, ale spíše k povrchnímu a k idealizovanému chápání daného území, které je tak zahaleno do mraků imaginace. Turisté si tak mají odvézt to, co si myslí, že si odvézt mají. Autorka tuto tezi rámuje i do další tezí ohledně klimatických změn, globalizace nebo vlivu turismu na ekologické podmínky Špicberk (Svalbardu).

V teoretické části bakalářské práce se autorka věnuje historickému popisu lokality a dále se snaží celé souostroví popsat díky širokým faktografickým podrobnostem. Tato část je spíše popisem a přípravou na část věnující se antropologii turismu a na praktickou část spočívající v terénním výzkumu. Část věnovaná antropologii turismu se snaží definovat, co turismus vlastně znamená. Autorka uvádí, že turismus je relaxací a zároveň je spojen se získáváním nových zážitků (s. 22). Zároveň se však proti turismu vymezuje, protože na jedné straně panuje určitá idealizace daného místa a na druhé straně panuje realita, která může být mnohdy surová (jako příklad použila autorka Eiffelovu věž). Turismus také autorka staví autorka – s odkazem na evolucionistické závěry Jerome Brunela - jako způsob ničení místního prostředí. Tím navazuje na určité antropology, které již předtím deklarovaly podobné tendence a to s odkazem na etnicitu (např. Jean a John Comaroff, *Ethnicity Inc.* 2009), anebo právě na turismus (např. Barbora Půtová, *Antropologie turismu*, 2019).

Teoretické části bakalářské práce se dá vytknout určité zobecnění, protože se autorka snaží na několika málo stranách popsat základní teoretické koncepty a prostředí Špicberk (Svalbardu), což je jinak velice rozsáhlá tematika. Na druhé straně je patrné, že autorka nepopisuje teoretické přínos antropologie turismu dopodrobna, ale že tuto část snad až příliš staví na vlastní zkušenosti.

Více kritických poznámek mám jako oponent k samotnému terénnímu výzkumu, který se jinak podobá kritické období etnografického výzkumu. Autorka např. píše, že „*lokalitu analyzovala pomocí zúčastněného pozorování a pečlivě si vedla terénní deník*“ (s. 9), ale v každém případě se pomocí zúčastněného pozorování analyzuje sociální jednání lidí a nikoliv lokalita jako taková. Zde zřejmě došlo nedorozumění.

Další náležitostí je výzkumný problém, který by mohl více rozveden. V metodologii rovněž chybí určitá charakteristika realizace výzkumu – autorka mohla uvést základní charakteristiku respondentů (věk, národnost, bydliště), ale také způsob vedení rozhovoru (jaké byly základní okruhy otázek). Také se z metodologie např. nedozvídáme, jaká byla návratnost online dotazníků. V podstatě bychom také mohli dodat, že autorka pracovala v případě online výzkumu s kvantitativními metodami, ale analýza 4 respondentů je zavádějící, protože je jich jednoduše příliš málo pro kvantitativní vyhodnocení. Informace od

4 respondentů se nedají kvantifikovat a výsledně nebudou jejich informace ani reliabilní nebo reprezentativní, což by mělo být základem pro kvantitativní výzkum.

Kvalitativnímu výzkumu rovněž chybí určitý odkaz na cíle výzkumu nebo na etickou stránku výzkumu. Autorka také už do metodologie výzkumu vnáší určité své závěry a hodnocení („*Něco, co bychom mohli nazvat jako „útěk“ od civilizace, moderní společnosti a s ní spojeným shonem*“ (s. 31), což by v žádném případě nemělo nastat. Problematická je rovněž skutečnost, že žádný rozhovor, respektive úryvek z rozhovoru není řádně ocitován (chybí odkaz na participanty v poznámce pod čarou, respektive jako citace).

Z metodologie výzkumu také není např. jasné, jak dlouho musí jedinec pobývat na Špicberkách (Svalbardu), aby mohl být označen jako rezident, anebo jaký je rozdíl mezi sezónním pracovníkem a rezidentem (dokonce mi z toho vyplývá, že by sezónní pracovník mohl současně i rezidentem). S tím se pojí další neporozumění, protože k tomu všemu autorka uvádí, že rezident má na Špicberkách (Svalbardu) pouze dočasný domov (s. 32).

Přijde mi jako obrovská škoda, že autorka odjela na Špicberky (Svalbard) za účelem terénního výzkumu a zároveň se mi zdá její výzkum určitým způsobem nedotažený. Proč autorka blíže nezkoumala idealizaci turistů a pozastavuje se u tvrzení, že „*samotné město Longyearbyen nereprezentuje reálný život na Špicberkách, je to pouze iluze s drahými restauracemi, obchody s perfektním vybavením a cestovními agenturami nabízející drahé výlety obvykle po nejbližším okolí*“ (s. 40), které dále neanalyzuje? Např. by šlo dále rozvést, za jakých podmínek se ona idealizace narušuje, anebo naopak udržuje? Autorka také uvádí, že témata rezonující napříč všemi skupinami v kvantitativní části výzkumu jsou „*zaoceánské lodě, snadná dostupnost, ekologická stopa, lokální ovlivnění Longyearbyenu a v neposlední řadě turismus, který souvisí se všemi výše zmíněnými tématy*“ (s. 39) a právě zde by autorka měla tyto aspekty více rozebrat i v kontextu s výsledky z kvalitativního výzkumu.

Na závěr pak autorka udává: „*Bylo by tedy vhodné turismus omezit nebo alespoň zabránit jeho dalšímu růstu?*“ (s. 40) a zde již je patrné vlastní hodnocení autorky. A zde pozor. Antropologie, na kterou se autorka odvolává, by neměla hodnotit, co je dobré a co je špatné z pozice badatele, ale poukázat na svět prizmatem participantů (uvést jejich závěry). Jiné hodnocení by bylo z pozice transkulturality. Naopak by na závěr bylo vhodné spojení teoretické a praktické části výzkumu. Autorka to víceméně uvádí, ale k tomuto spojení explicitně neodkazuje a spíše tak jen potvrzuje teze o antropologii turismu v kapitole 1.2.

Na úplný závěr lze uvést ještě několik drobností – rozhovor uvedený přímo v závěru celé práce je vysoce nestandardní a pak také závěr odkazující na transkulturalitu je spíše popisem prostředí Špicberk (Svalbardu), než vyjádřením transkulturního porozumění. Na druhou stranu bych nechtěl, aby terénní výzkumu provázela pouze má kritika, protože pro řadu jiných studentů představuje terénní výzkum možnost, jak si ulehčit práci a v případě autorky této práce je patrné, že si s terénním výzkumem dala spousta práce. Na druhou bych byl rád, pokud by se propříště poučila.

Bakalářská práce tak splňuje požadavky a velice rád ji doporučím k obhajobě. Má největší výtka směřuje k tomu, že by šlo více propojit teoretické ukotvení antropologie turismu se závěry výzkumu (a doporučoval bych pouze jeden typ výzkumu – a to

kvalitativní). Další výtka směřuje k nadměrnému užití internetových zdrojů. Autorka si také musí při antropologickém dít pozor na to, aby nevnášela vlastní přesvědčení do přesvědčení participantů.

Otázky oponenta práce:

- Stála za Vaším poznáním antropologie turismu Vaše dřívější osobní zkušenost, anebo to vše nastalo až díky etnografickém poznání na Špicberkách (Svalbardu)? Jak jste přišla na onu rovinu uvědomění a sebereflexe?
- Z Vaší práce je patrné, že Špicberky (Svalbard) jsou vysoce multikulturním místem vhodným pro setkávání. Proč tam podle Vašeho pohledu neprobíhá vzájemná interakce/dialog a spíše separace jednotlivých etnicky/vědecky definovaných komunit?

Datum: 15.5. 2020

Mgr. Luděk Jirka, Ph.D.